

Heimsminjaskrá 50 ára

Einar Ásgeir Sæmundsen

Fimmtíu ár eru nú liðin frá því að ráðstefna Sameinuðu þjóðanna, haldin í Stokkhólmi, samþykkti ályktun um að „það skaði arfleifð allra þjóða heims ef einhver hluti hinnar menningarlegu eða náttúrulegu arfleifðar spillist eða hverfur“.

Sama ár, á þingi Menningarmálastofnunar Sameinuðu þjóðanna (UNESCO), var gerður samningur um verndun menningar- og náttúruminja heimsins. Hvatinn að því var ákall um að bjarga Abu Símbel (Egyptalandi), Feneyjum (Ítalíu), Moenjodaro (Pakistan) og Borobodur (Indónesíu). Heimsminjaskrá UNESCO varð þar með til.

Með Heimsminjaskránni komu ríki jarðar sér saman um að deila ábyrgðinni á því að vernda helstu menningar- og náttúruminjar á jörðinni. Sammælt var um að ákveðnir staðir hafi sérstakt al-

Einar Ásgeir Sæmundsen

þjóðlegt gildi og eigi sem slíkir að tilheyra sameiginlegri arfleifð mannkynsins. Ríkin sem standa að samningnum sameinast í því verkefni að bera kennsl á og varðveita merkilegustu náttúru- og menningarminjar í heiminum.

Samningurinn er einstakur að því leyti að í honum er friðun menningar- og náttúruminja tengd saman í einu skjali. Til þess að fá samþykki á heimsminjaskrá þarf viðkomandi staður að vera einstakur í heiminum og þurfa umsóknir að færa skýr rök fyrir því hvað gerir viðkomandi stað einstakan. Einnig þarf viðkomandi ríkisstjórn að afmarka hann skýrt og full sátt þarf að ríkja um verndun, umsjón og rekstrarfyrirkomulag.

Á fimmtíu ára afmæli heimsminjasamningsins árið 2022 eru 1.154 minjar á heimsminjaskrá. Þar af eru 897 menningarminjar, 218 náttúruminjar og 39 minjar sem eru blandaðar þar sem men-

» Fimmtíu ár eru nú liðin frá því að ráðstefna Sameinuðu þjóðanna var haldin í Stokkhólmi þar sem grunnur var lagður að heimsminjasamningi UNESCO.

ing og náttúra mynda kjarnann að skráningu. Ísland gerðist aðili að heimsminjasáttmálanum árið 1995 og eru Þingvellir, Vatnajökulsþjóðgarður og Surtsey á heimsminjaskrá.

Mikilvægt er að hlúa að grunnhugtökum heimsminjasamningsins um leið og tekist er á við áskoranir um stjórnun og nýtingu svæða sem eru á heimsminjaskrá. Þekkt er að skráning á heimsminjaskrá er eftirsótt þar sem slík tilnefning færir svæðum athygli en um leið skapast sú ábyrgð að stjórna svæðunum á þann hátt að þau gildi sem skráningin tekur til rýrni ekki. Á þeim fimmtíu árum sem liðin eru síðan heimsminjasamningurinn var fyrst samþykktur hefur orðið talsverð þróun í notkun hans. Í dag er aukin áhersla lögð á stjórnun staða og að framtíðarsýn í stefnu, stjórnun og verndunaráætlun liggja fyrir við mat á umsóknum. Með því er reynt að tryggja að hið einstaka

gildi staða og svæða rýrni ekki til framtíðar.

Á síðustu áratugum hefur einnig komið fram gagnrýni á vinnu við heimsminjar. Það er meðal annars vegna misjafnrar dreifingar heimsminja milli þróaðra og vanþróaðra ríkja en stærri hluti heimsminja er að finna í þeim ríkjum sem teljast til þróaðri landa. Einnig hefur misskipting á milli menningar- og náttúruminja verið augljós en meirihluti heimsminja eru menningarminjar. Fundir heimsminjaráðsins, þar sem umsóknir eru samþykktar, hafa einnig orðið tilefni til umræðu um hve mikið er fylgt eftir umsögnum fagaðila um mismunandi umsóknir.

Þegar horft er til næstu áratuga í síkvikum heimi er ljóst að margvíslegar áskoranir blasa við heimsminjum og þeim sem fara með stjórn slíkra svæða. Á öllum svæðum heimsins koma fram áhrif hlýnandi loftslags, hvort sem það er í hækkanði sjávarstöðu, breyttu vistkerfi og náttúruferli með tilheyrandi áhrifum á samfélög manna og dýra. Átök og styrjaldir hafa bein áhrif á menningar- og náttúruminjar. Alþekkt er í stjórndarátökum að minjar eru meðvitað eyðilagðar til að skaða sjálfsmynd þjóða eða þjóðfélagsþróun og hefur Evrópa verið minnt á það á þessu ári með blóðugri innrás Rússlands í Úkraínu þar sem ítrekað hefur verið beitt slíkum hernaði. Breytingar á landnotkun, t.d. vegna

mannfjöldapróunar, borgvæðingar, orkuskipta eða annarra ytri aðstæðna verða sífellt umsvifameiri. Eftirspurn eftir meiri orku er alþjóðleg og víða eru uppi mikil álitafni sem tengjast orkuöflun og heimsminjum. Aukin ferðaþjónusta og fjölgun ferðamanna er víða flókið úrlausnarefni á heimsminjasvæðum þótt það sé ekki einhlítt að heimsminjar séu undirlagðar af óheftri ferðaþjónustu.

Mikil og aukin samvinna er milli heimsminjastaða á heimsvísu til að bæta þekkingu og skilning og vinna sameiginlega að framgangi heimsminjasamningsins á mismunandi svæðum. Árið 2016 voru stofnuð samtök norrænna heimsminjastaða við hátfélga athöfn á Þingvöllum á árlegri ráðstefnu samtakanna. Hefur starf samtakanna tengt saman ólíkar heimsminjar á Norðurlöndunum en á næsta ári verður árleg ráðstefna samtakanna haldin á Kirkjubæjarklaustri með Vatnajökulsþjóðgarð sem gestgjafa.

Með heimsminjasamningnum bera yfirvöld og stjórnendur svæða ábyrgð fyrir hönd alls mannkyns en ekki eingöngu svæða eða þjóðríkja. Því er mikilvægt að halda á lofti helstu gildum heimsminjasáttmálanum á afmælissári hans.

Höfundur er þjóðgarðsvörður á Þingvöllum og formaður samtaka norrænna heimsminjastaða. enar@thingvellir.is

Greiðsluáskorun

Innheimtumenn ríkissjóðs skora hér með á gjaldendur eftirtalinna gjalda að gera skil nú þegar eða í síðasta lagi innan 15 daga frá dagsetningu áskorunar þessarar:

Gjöldin eru: Staðgreiðsla tekjuskatts, útsvars og tryggingagjalds sem fallið hefur í eindaga til og með 15. nóvember 2022, virðisaukaskattur sem fallið hefur í eindaga til og með 7. nóvember 2022 og önnur gjaldfallin álögð gjöld og ógreiddar hækkanir er fallið hafa í eindaga til og með 15. nóvember 2022, á staðgreiðslu tekjuskatts, útsvars og tryggingagjalds, virðisaukaskatti, virðisaukaskatti í tolli, vanskilum launagreiðenda á gjöldum í og utan staðgreiðslu, fjármagnstekjuskatti á skilaskylda aðila, áfengisgjald, bifreiðagjald, úrvinnslugjald, olíugjald, kílómetragjald, gistináttaskatti, fjársýsluskatti, vinnueftirlitsgjald, vörugjald af innlendra framleiðslu, vörugjald af ökutækjum, eftirlitsgjöldum, árgjöldum, aðflutningsgjöldum, skilagjaldi á umbúðir, fasteignagjöldum, skipulagsgjaldi, skipagjöldum, jarðarafgjaldi, sektum skattranssóknarstjóra, ofgreiddri uppbot á eftirlaun, ofgreiðslu stuðnings úr ríkissjóði vegna greiðslu hluta launakostnaðar á uppsagnarfresti, eftirlitsgjaldi Fjármálaeftirlitsins, árgjaldi handhafa markaðsleyfis, veiðigjaldi og álögðum þing- og sveitarsjóðsgjöldum, sem eru:

Tekjuskattur og útsvar ásamt álagi á ógreiddan tekjuskatt og útsvar, útvarpsgjald, gjald í framkvæmdasjóð aldraðra, slysatryggingagjald vegna heimilisstarfa, auðlegðarskattur og viðbótar auðlegðarskattur, fjármagnstekjuskattur ásamt álagi á ógreiddan fjármagnstekjuskatt, ógreiddur tekjuskattur af reiknuðu endurgjaldi ásamt álagi, búnaðargjald, sérstakur fjársýsluskattur, sérstakur skattur á fjármálafrýrtæki, jöfnunargjald alþjónustu, ofgreiddar barnabætur og ofgreiddar vaxtabætur.

Fjárnáms verður krafist án frekari fyrirvara að þeim tíma liðnum fyrir vangoldnum eftirstöðvum gjaldanna ásamt dráttarvöxtum og öllum kostnaði, sem af innheimtu skuldarinnar kann að leiða, á kostnað gjaldanda.

Athygli skal vakin á því að auk óþæginda hefur fjárnám í för með sér verulegan kostnað fyrir gjaldanda. Fjárnámsgjald í ríkissjóð er allt að 25.000 kr. fyrir hvert fjárnám. Þinglýsingargjald er 2.500 kr. auk útlagðs kostnaðar eftir atvikum. Eru gjaldendur hvattir til að gera full skil sem fyrst til að forðast óþægindi og kostnað.

Þá mega þeir gjaldendur, sem skulda staðgreiðslu, staðgreiðslu tryggingagjalds, vörugjald, afdreginn fjármagnstekjuskatt, áfengisgjald, fjársýsluskatt, gistináttaskatt og virðisaukaskatt, búast við því að starfsemi þeirra verði stöðvuð án frekari fyrirvara, þeir gjaldendur er skulda bifreiðagjöld og kílómetragjald mega eiga von á að skráningarnúmer verði tekin af ökutækjum þeirra án frekari fyrirvara og þeir gjaldendur sem skulda gjöld þar sem lögveð fylgir mega búast við að send verði út sérstök greiðsluáskorun fyrir gjaldföllum kröfum. Greiðsluáskorunin hefur ekki áhrif á þessi innheimtuúrræði þannig að fyrrgreindur 15 daga frestur frá dagsetningu áskorunar þessarar gildir ekki í þessum tilvikum.

Reykjavík, 16. nóvember 2022

Ríkisskattstjóri
Sýslumaðurinn á Vesturlandi
Sýslumaðurinn á Vestfjörðum
Sýslumaðurinn á Norðurlandi vestra
Sýslumaðurinn á Norðurlandi eystra

Sýslumaðurinn á Austurlandi
Sýslumaðurinn á Suðurlandi
Sýslumaðurinn í Vestmannaeyjum
Sýslumaðurinn á Suðurnesjum

Leki frá stjórnskipunar og eftirlitsnefnd Alþingis

Árni Þór Arnason

Enn gengisfellur Alþingi og ljóst er að þarna er fólk sem á ekki rétt á að vera þarna.

Hvað er til bragðs? Já, á nefndin að rannsaka málið sjálf? Nei, segi ég!

Þeim sem lak trúnaðargögnum verði gefinn kostur á að segja af sér nefndarstörfum, þannig að hægt sé að senda nefndinni trúnaðargögn í framtíðinni. Annars verður hún aldræi marktæk og treystandi.

Ef það gerist ekki er spurning að formaðurinn, Þórunn Sveinbjarnardóttir, „axli ábyrgð“. Þetta er mjög vinsælt hjá Samfylkingunni en aðallega ætlað öðrum.

Árni Þór Arnason

» Alþingismönnum ekki treystandi fyrir trúnaðargögnum. Hvaða skilaboð eru þetta út í þjóðfélagið?

Ef það gerist ekki þá ber að víkja nefndinni frá í heild og kjósa nýtt fólk. Öðruvísi er ekki hægt að halda áfram starfi þessarar nefndar. Þetta virðist ekki flókið? Virðingarfyllt.

Höfundur er fv. forstjóri Austurbakka hf. aa@centrum.is

Hreint loft – betri heilsa

Honeywell gæða lofthreinsitæki

Loftmengun er hættuleg heilsu og lífsgæðum. Honeywell lofthreinsitæki eru góð við myglugróum, bakteríum, frjókornum, svifryki, lykt og fjarlægir allt að 99,97% af ofnæmisvaldandi efnum.

Láttu þér og þínum líða vel - innandyrá

HFD323E Air Genius 5. Hægt að þvo síuna. Verð kr. 39.420

HPA830 Round Air Purifier. Mjög hljóðlát. Verð kr. 29.960

Honeywell

Donna
S. 555 3100 • donna.is